

Rawicz, dnia 01 lutego 2019 r.

Nasz nr sprawy: JW-021-19

*(proszę powoływać się na powyższy numer sprawy
we wszelkiej korespondencji, kierowanej do naszej kancelarii)*

**Trybunał Konstytucyjny
al. Jana Ch. Szucha 12A
00-918 Warszawa**

Skarżący: A.

reprez. przez radców prawnych:

- Jacka Woźniaka (nr wpisu: PZ-Ls/172/03)
adres do doręczeń: Kancelaria Radcy
Prawnego, Jacek Woźniak - Radca Prawny
ul. Sarnowska 2, 63-900 Rawicz
- Przemysława Pochyłego (nr wpisu PZ-
4398)

Pozostali uczestnicy postępowania :

- 1) Sejm Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) Prokurator Generalny,
- 3) Rzecznik Praw Obywatelskich,

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Działając w imieniu skarżącej A

z siedzibą w C

, powołując się na udzielone mi pełnomocnictwo (w załączeniu), na podstawie art. 79 ust. 1 w zw. z art. 188 pkt 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483; z późn. zm.) oraz art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 2015r. poz. 1064; z późn. zm.) i art. 33 ust. 2 ustawy z 30 listopada 2016r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 2072) **w n o s z ę :**

- 1) o stwierdzenie, że art. 154 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym w jego brzmieniu obowiązującym do dnia 30.09.2011 r. (Dz.U. 164, poz. 1365 ze zm.) w zw. z art. 92 kp, interpretowane w ten sposób, że nauczycielowi akademickiemu za czas niezdolności do pracy z powodu choroby w związku z macierzyństwem oraz w związku ze sprawowaniem opieki nad członkiem rodziny, przysługuje prawo, jedynie do wypłacanego przez uczelnię wyższą (pracodawcę) wynagrodzenia, a nie do zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego, wymienionych w ustawie z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych

z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 372 z późn. zm.), jest niezgodny z oraz z 32 ust. 1 i 2 w zw. z art. 67 ust. 1, i art. 84 oraz art. 2, Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

- 2) o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Podstawa wniesienie skargi konstytucyjnej

1. Niniejsza skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z wydaniem przez Sąd Apelacyjny w K Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyroku z ..07.2018r. sygn. akt , w którym sąd na podstawie art. 154 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 164, poz. 1365 ze zm.) w stanie prawnym obowiązującym w spornym okresie, tj. od 01.09.2006r. do 30.09.2011r. w zw. z art. z art. 92 kp, orzekł, że nauczycielowi akademickiemu za czas niezdolności do pracy z powodu choroby w związku z macierzyństwem oraz w związku ze sprawowaniem opieki nad członkiem rodziny, przysługuje prawo, jedynie do wypłacanego przez uczelnię wyższą (pracodawcę) wynagrodzenia, a nie do zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego, wymienionych w ustawie z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 372 z późn. zm.), w związku z czym oddalił apelację skarżące A w C

Tymczasem powołany w wymienionym wyroku sądu art. 154 ust. 2 Prawo o szkolnictwie wyższym, jako podstawa jego rozstrzygnięcia, pozostaje w sprzeczności:

- 1) z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP wskazującym na zasadę równości i zasadę zakazu dyskryminacji,
 - 2) z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP wskazującym na zasadę równego dostępu do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę,
 - 3) z art. 84 Konstytucji RP wskazującym na zasadę równego obciążenia ciężarami i świadczeniami publicznymi,
 - 4) z art. 2 Konstytucji RP wskazującym na zasadę państwa prawnego i zasadę sprawiedliwości społecznej.
2. wymieniony wyrok Sądu Apelacyjnego w K Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyroku z ..07.2018r. sygn. akt :
 - 1) ma charakter orzeczenia ostatecznego w myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji RP , gdyż wydany został przez sąd II Instancji na skutek apelacji skarżącej oraz nie podlegał on, ze względu na rodzaj sprawy zaskarżeniu w ramach skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego,

2) został doręczony pełnomocnikowi skarżącej wraz z uzasadnieniem w dniu 02.11.2018 r.

Uzasadnienie

1. STAN FAKTYCZNY SPRAWY.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C , decyzjami z .07.2016r. ustalił dla T S , P K , K D , R M i K. W (nauczycieli akademickich), zatrudnionych na podstawie umów o pracę w A w C , podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz ubezpieczenie zdrowotne, za okres otrzymywania przez te osoby wynagrodzenia za nieobecność w pracy z powodu choroby, macierzyństwa i opieki. Swe decyzje ZUS uzasadnił tym, że wymienione osoby w okresach swej nieobecności w pracy, zachowały prawo do wynagrodzenia za pracę, które podlega „pełnemu oskładkowaniu”. Wg ZUS, to świadczenie było wynagrodzeniem, a nie zasiłkiem chorobowym, macierzyńskim i opiekuńczym.

Od w/w decyzji, A w C złożyła odwołanie do Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w C , który w wyroku z .02.2017r. (sygn. akt) zmienił te decyzje, jedynie w niewielkim zakresie, tj. w ten sposób, że ustalił, iż od kwot wskazanych jako podstawa wymiaru składek nie ma obowiązku opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. W pozostałym natomiast zakresie, złożone odwołania A w C zostały oddalone.

Sąd Okręgowy w C w uzasadnieniu swego wyroku podkreślił m.in., że podstawę określającą sytuację prawną nauczycieli akademickich uczelni wyższych (publicznych i niepublicznych), w okresie ich usprawiedliwionej nieobecności w pracy, stanowił w spornym okresie do .09.2011r., art. 154 ust. 1 i 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (dalej: posw). Zgodnie z ust. 1 tego artykułu, w przypadku takiej usprawiedliwionej nieobecności, nauczyciel zachowuje prawo do wynagrodzenia za czas tej nieobecności. Zgodnie natomiast z ust. 2 tego artykułu, za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, albo choroby przypadającej w czasie ciąży, a także poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów, nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia i zasiłku chorobowego obliczanego na zasadach przewidzianych w art. 92 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r.- Kodeks pracy, z tym, że prawo do dodatku funkcyjnego nauczyciel akademicki zachowuje przez okres nieprzekraczający 3 miesięcy.

Wskazując na w/w art. 154 ust 1 posw oraz na zgromadzony w przedmiotowej sprawie materiał dowodowy, Sąd Okręgowy w C uznał, że w spornych w niniejszej sprawie okresach, w których ubezpieczeni nauczyciele akademicy byli nieobecni w pracy z powodu choroby, w związku z macierzyństwem oraz w związku ze sprawowaniem opieki nad członkiem

rodziny, otrzymywali oni wynagrodzenie za pracę, a nie zasiłki chorobowe, macierzyńskie i opiekuńcze. Z tego względu, wynagrodzenie to powinno być przez płatnika składek uwzględnione przy obliczaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne, a także Fundusz pracy.

Sąd Okręgowy w C _____ podzielił pogląd wyrażony przez SN w wyroku z 09.02.2010r. sygn. akt I UK 295/09 (Lex nr 585727), że za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy, nauczyciel akademicki zachowuje prawo do wynagrodzenia, nie ma natomiast prawa do zasiłków z ubezpieczenia społecznego (art. 154 ust 1 i 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.).

Sąd Okręgowy zwrócił, także uwagę, że kwestia uwzględnienia w podstawie wymiaru składek (na ubezpieczenia społeczne, emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne, a także Fundusz Pracy wynagrodzenia przysługującego nauczycielom akademickim za okresy usprawiedliwionej nieobecności w pracy), była przedmiotem rozważań SN w wyroku z 09.05.2012r., sygn. akt III UK 94/11, gdzie w ustalonym tam stanie faktycznym, SN wskazał m.in., że:

zasadzająca się na specyficznym przywileju pracowniczym nauczycieli akademickich zasada zachowania prawa do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy wywołała istotne konsekwencje w zakresie ubezpieczeń społecznych. W szczególności nauczyciel akademicki, który – za czas nieobecności w pracy wskutek choroby zachowywał prawo do wynagrodzenia – nie uzyskiwał prawa do zasiłków z ubezpieczenia społecznego, natomiast uzyskane wynagrodzenie stawało się podstawą należnej składki z tytułu ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Wynikające z powyższych regulacji szczególnych częściowe zaspokajanie w ramach świadczeń pracowniczych potrzeb, które w systemie powszechnym należały do zakresu ubezpieczenia społecznego, mogły wydawać się kontrowersyjne, zwłaszcza w stosunku do nauczycieli akademickich uczelni niepublicznych, w których wynagrodzenia nauczycieli nie pochodziły ze środków publicznych. Powstawały problemy systemowego uzgodnienia przywileju pracowniczego z konsekwencjami w zakresie kosztów ubezpieczenia społecznego.

Powyższy stan prawny uległ zmianie na skutek interwencji ustawodawcy. Ustawą z 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (DZ.u. NR 84, POZ. 455) w jej art. 1 pkt 107 uchylone zostały w art. 154 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym jego ustępy 1 i 2. Po wejściu w życie tego przepisu (z dniem 1 października 2011 r.) nauczyciele akademicy przestają korzystać z uprawnienia do wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy, także spowodowanej chorobą, a należy do nich stosować odnoszącą się do ogółu pracowników zasadę wynikającą z art. 92 k.p. (za pierwszy okres niezdolności do pracy przysługuje prawo do określonego wynagrodzenia, a następnie prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego).

Uchylenie w art. 154 ustawy posw ustępów pierwszego i drugiego tego przepisu oznacza z woli ustawodawcy wyraźną zmianę dotychczasowego stanu prawnego w jego normatywnym znaczeniu wyjaśnionym w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Ponadto uchylenie tych przepisów dezaktualizuje

zawarty w skardze wniosek o wystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności art. 154 ust. 1 i 2 Prawa o szkolnictwie wyższym (i poprzednio obowiązującego art. 105 a ust. 5 i ust. 5a ustawy o szkolnictwie wyższym) z Konstytucją RP.

Wreszcie w końcowej części uzasadnienia wyroku o odstąpieniu od obciążenia A kosztami zastępstwa prawnego, Sąd Okręgowy w C. zaznaczył, że uczynił to m.in. ze względu na **uchylenie z dniem 01.10.2011r. art. 154 ust. 1 i 2 posw, który w istocie zdaniem sądu, dyskryminował uczelnie niepubliczne.**

Nie zgadzając się z wyrokiem sądu I instancji, A złożyła od niego apelację do Sądu Apelacyjnego w K. Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Przedstawiając zarzuty co do dokonanej przez sąd i instancji błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 154 ust. 1 i 2 posw w zw. z art. 92 kodeksu pracy i art. 180 kodeksu pracy, wskazała ona, że zgodnie z nimi nauczycielowi akademickiemu przysługuje prawo do wynagrodzenia i do zasiłku chorobowego z tym, że (zgodnie z odesłaniem w art. 154 ust. 2 uosw) ich wysokość powinna być obliczana w oparciu o art. 92 kp, przy czym prawo do dodatku funkcyjnego nauczyciel akademicki zachowuje przez okres nieprzekraczający 3 miesięcy oraz że żaden z przepisów ustawy nie wyłącza możliwości wypłacenia mu zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku opiekuńczego.

A. zaznaczyła, również że w jej ocenie sąd I Instancji niejako bezkrytycznie przyjął za własne rozważania SN, nie badając nawet, czy poglądy te nadal pozostają aktualne. Wg niej, dokonana przez SN wykładnia art. 154 posw, była kontrowersyjna już w momencie wydania przez niego wyroku, a całkowicie straciła na aktualności po zmianach w ustawie od 01.10.2011 r. (wykreśleniu art. 154 ust. 1 i 2 posw). Co istotne, **sam sąd I instancji zwrócił uwagę na tą kontrowersyjność art. 154 ust. 1 i 2 posw.**

Wg niej, **nie można było podzielić stanowiska SN, że odesłanie do art. 92 kp zawarte w art. 154 ust. 2, dotyczy jedynie zasad obliczania wynagrodzenia za okres choroby, a fragment tego przepisu odwołujący się do zasiłku chorobowego nie niesie za sobą żadnej treści normatywnej.** Przede wszystkim, gdyby w istocie taka była wola ustawodawcy, to art. 154 ust. 2 posw zawierałby odwołanie jedynie do art. 92 § 1 i ew. § 2 kp, a nie do całego tego artykułu. Skoro jednak odesłanie to dotyczy całego art. 92 kp, to zastosowanie ma, również § 3 pkt. 2 tego przepisu, zgodnie z którym wynagrodzenie za czas pozostawania w chorobie nie przysługuje pracownikowi w przypadkach, w których pracownik nie ma prawa do zasiłku chorobowego. Gdyby natomiast nauczycielowi akademickiemu, zgodnie z wykładnią dokonaną przez SN, miało nie przysługiwać prawo do wypłaty zasiłku chorobowego, to nie miałby on, również prawa do wypłaty wynagrodzenia za czas pozostawania w chorobie. Co za tym idzie, w okresie tym nauczyciel akademicki byłby pozbawiony jakichkolwiek świadczeń.

Odnosząc się z kolei do powyższej uwagi SN, że fragment art. 154 ust. 2 posw dot. unormowania sposobu obliczania zasiłku w art. 92 kp nie ma znaczenia normatywnego, to A zaznaczyła, że wg niej art. 92 § 4 kp określa warunki przyznawania tego zasiłku (przysługuje on za czas niezdolności do pracy trwającej łącznie dłużej, niż 33 dni w roku kalendarzowym, a w przypadku niezdolności do pracy pracownika, który ukończył 50 rok życia, przysługuje on za okres niezdolności trwającej dłużej niż 14 dni w roku kalendarzowym) a

dopiero w pozostałym zakresie odsyła on do zasad określonych w odrębnych przepisach. W istocie chodzi tu o ustawę z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 372 z późn. zm.).

Składająca apelację A. w C. zgodziła się z uwagą SN, że art. 154 ust. 2 posw ma charakter niekompletny, gdyż nie odnosi się on do świadczenia rehabilitacyjnego, które zastępuje prawo do zasiłku chorobowego w przypadku, gdy okres choroby pracownika trwa ponad 33 dni; jednakże wg niej, nieuzasadnione było stanowisko SN, że po tym okresie (okresie pobierania zasiłku chorobowego) nauczycielowi akademickiemu ponownie przysługiwałoby roszczenie o wypłatę wynagrodzenie za czas pozostawania w chorobie. SN całkowicie, bowiem pominął w swych rozważaniach ustanowioną w posw instytucję urlopu dla poratowania zdrowia, która pełni analogiczną do świadczenia rehabilitacyjnego funkcję, jednakże nie mieści się już w hipotezie art. 154 ust. 1 posw. Co więcej, nie bez znaczenia dla oceny tej okoliczności, powinien być również fakt, że to świadczenie rehabilitacyjne w praktyce często nazywa się, również zasiłkiem rehabilitacyjnym, czy zasiłkiem chorobowym.

A. chce podkreślić, że dla wykładni art. 154 ust 1 i 2 posw, nie może być obojętne jego uchylene (z dniem 01.10.2011r.). Jej zdaniem, to uchylene świadczyło, bowiem o woli ustawodawcy co do dotychczasowego rozumienia tego artykułu, tj. że za czas nieusprawiedliwionej nieobecności w pracy (w okresie powyżej 33 dni), nauczycielom akademickim przysługuje wynagrodzenie i świadczenia z ubezpieczeń społecznych, w tym m.in. zasiłek chorobowy, zasiłek macierzyński i zasiłek opiekuńczy. Zwrócić tu należy uwagę, że do uchylenia w całości tego artykułu doszło po wydaniu przez SN wspomnianego wyroku z 09.02.2010r. sygn. akt I UK 295/09 oraz, że z momentem tego uchylenia sytuacja nauczycieli akademickich w zakresie ich niezdolności do pracy, określona została całkowicie w art. 92 kp. Trudno przyjąć by zamiarem ustawodawcy było dokonanie dopiero z tym momentem (od 01.10.2011r.), jakościowej zmiany sytuacji nauczycieli akademickich.

A w C wskazała w swej apelacji, że nie pozostają bez znaczenia dla rozumienia art. 154 ust 1 i 2, wcześniejsze podobne zmiany w ustawie z 25.04.1997 o Państwowej Akademii Nauk. Np. art. 82 ust. 1 tej ustawy, również stanowił, że pracownik naukowy zachowywał prawo do pełnego wynagrodzenia za okres usprawiedliwionej nieobecności w pracy. W 2005 r. wprowadzono do niego ust. 1a, w którym wskazano, że za czas choroby pracownik naukowy otrzymywał wynagrodzenie obliczane na zasadach z 92 kp, aż wreszcie 01.10.2010 r. weszły w życie przepisy ustawy z 30.04.2010 r. o PAN, w której już nie zostały zawarte odpowiedniki przepisów art. 82 ust. 1 i 1a poprzedniej ustawy o PAN – tak samo właśnie, jak w przedmiotowej sprawie, że do pracowników naukowych stosuje się przepisy z art. 92 kp.

A w apelacji zwróciła, także uwagę, że gdyby w istocie wolą ustawodawcy w okresie do 30.09.2011r. było, jak twierdzi SN, pozbawienie nauczycieli akademickich prawa do pobierania świadczeń z ubezpieczeń społecznych (np. zasiłku chorobowego), to w poszczególnych ustawach regulujących kwestię wypłaty tych świadczeń, znalazłyby się odpowiednie wyłączenia. Ponadto w przypadku nauczycieli akademickich odmiennie zostałyby uregulowana kwestia odprowadzania w ich przypadku składek na ubezpieczenia społeczne. Skoro

bowiem zgodnie z wolą ustawodawcy takie świadczenia nie miałyby im przysługiwać, to powinni oni zostać całkowicie zwolnieni z obowiązku odprowadzania na nie składek, bądź chociażby składki te powinny być odprowadzane w innej (niższej) wysokości. W przeciwnym razie, nauczyciele akademicy stają się płatnikami netto tych składek, co powoduje ich dyskryminację w stosunku do pozostałych "pracowników", którzy odprowadzają takie same składki, ale mają w zamian prawo skorzystać np. z zasiłku chorobowego.

Co podkreślono w apelacji, powyższe stanowisko odwołującej się **znajduje poparcie w głosie krytycznej od wspomnianego wyroku SN opublikowanej przez Piotra Kucharskiego w Orzecznictwie Sądów Polskich nr 2012/2/23.**

Sąd Apelacyjny w K , Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych nie uwzględnił apelacji strony. W swym wyroku z .07.2018 r. sygn. akt zaznaczył m.in., że nie zachodzą sprzeczności, czy brak jednolitości poglądów SN w spornej kwestii. Wg tego sądu, zarzuty apelacji co do pobierania przez nauczycieli akademickich zasiłku macierzyńskiego i zasiłku opiekuńczego za czas pozostawiania na urloпах związanych z tymi świadczeniami nie są trafne, bowiem art. 154 ust. 1 uosw wyczerpująco regulował kwestie wynagrodzenia za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy, zaś ust. 2 w istocie regulował jedynie sposób obliczania wynagrodzenia i zasiłku chorobowego za wymienione w tym przepisie okresy.

2. NARUSZENIA PRZEPISÓW KONSTYTUCJI RP

Niezgodność art. 154 ust 1 i 2 posw z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, wszyscy są wobec prawa równi oraz wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Zgodnie natomiast z jego ust. 2, nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Zgodzić się należy, że podmiotami, które są objęte zakresem zastosowania art. 32 ust 1 i 2 są wszystkie podmioty konstytucyjności wolności i praw. Ustawodawca wskazał na bardzo szeroki zakres zakazu dyskryminacji tj.: „życie polityczne”, „życie społeczne” i „życie gospodarcze”. Natomiast użycie zwrotu „z jakiegokolwiek przyczyny” ma na celu pozostawienie szerokiego marginesu swobody interpretacyjnej.

W orzecznictwie wyrażony został pogląd, że zasada w art. 32 Konstytucji RP odnosi się zarówno do osób fizycznych jak i do osób prawnych „*albowiem art. 32 konstytucji nie ogranicza kręgu podmiotów, którym przysługuje prawo do równego traktowania przez władze publiczne, a więc także przez ustawodawcę, tylko do osób fizycznych*”.¹ Adresatem tej zasady są władze publiczne, a więc wszystkie organy stosujące prawo i organy stanowiące prawo. Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z 23.10.2001 r. przyjął stanowisko, że: „*(...) art. 32 stanowi całość normatywną. Ust. 1 wymienionego artykułu formułuje w sposób ogólny zasadę równości jako normę konstytucyjną adresowaną do wszelkich organów władzy publicznej – zarówno do organów stosujących prawo jak i do organów stanowiących prawo. Ust. 2 precyzuje bliżej znaczenie konstytucyjnej zasady równości. Po pierwsze, art. 32 ust. 2 wyraża uniwersalny*

¹Orz. TK z 18.4.2000 r. (K 23/99, OTK 2000, Nr 3, poz. 89)

charakter zasady równości, nakazując jej przestrzeganie we wszystkich sferach życia – zarówno w życiu politycznym, społecznym jak i gospodarczym. Po drugie, art. 32 ust. 2 określa bliżej granice dopuszczalnych różnicowań podmiotów prawa. W myśl tego przepisu żadne kryterium nie może stanowić podstawy dla różnicowań niesprawiedliwych, dyskryminujących określone podmioty”²

Z kolei w innym swym orzeczeniu TK stwierdził, że: *„równość oznacza, że wszyscy adresaci norm prawnych, charakteryzujący się daną cechą relewantną winni być traktowani według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Równość dopuszcza różne traktowanie przez prawo podmiotów różniących się między sobą, niemniej ewentualne różnicowanie traktowania określonych podmiotów musi być uzasadnione, to jest oparte na uznanych kryteriach, przy czym zasadność doboru tego, a nie innego kryterium różnicowania podlegać musi każdorazowej ocenie”³*

TK wskazał, również że zasada równości i zasada zakazu dyskryminacji jest ściśle powiązana z zasadą sprawiedliwości społecznej. Zaznaczył on m.in., że: *„jeżeli w podziale dóbr (przyznawaniu praw) i związanym z tym podziałem podmiotów prawa występują niesprawiedliwe różnice, wówczas różnice te uważane są za nierówność. Sprawiedliwość wymaga, aby różnicowanie prawne poszczególnych podmiotów (ich kategorii) pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w sytuacji tych podmiotów. Wyrażona w ten sposób sprawiedliwość rozdzielecza oznacza, że równych należy traktować równo, a podobnych należy traktować podobnie z tym, że w tym drugim przypadku powinno się uwzględniać w jakim stopniu u poszczególnych podmiotów (kategorii osób) występują pewne cechy, które powinny być brane pod uwagę w procesie rozdziału pewnych dóbr (praw). Wymieniona zasada zakłada istnienie proporcji między istotnymi cechami poszczególnych kategorii osób a należnym im traktowaniem (zasada relewantności)”⁴*

Ponadto TK w orzeczeniu z 09.03.1988 r. (sygn. U 7/87) zaznaczył, że zakaz dyskryminacji oznacza zakaz wprowadzania zróżnicowań o nieuzasadnionym (arbitralnym) charakterze - obejmuje zarówno zakaz wprowadzania unormowań, pogarszających sytuację określonej grupy podmiotów (dyskryminacja sensu stricto), jak i unormowań polepszających sytuację określonej grupy podmiotów (uprzywilejowanie) kosztem innych grup.⁵

Istnieją odstępstwa od zasady równego traktowania. W orzecznictwie wymienia się kryteria pozwalające na konstytucyjne zróżnicowanie sytuacji prawnej podmiotów :

1. **relewantność charakteru zróżnicowania** – wprowadzane zróżnicowania muszą pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści. Wprowadzane zróżnicowania "muszą mieć charakter racjonalnie uzasadniony" i "nie wolno ich dokonywać według dowolnie ustalonego kryterium";
2. **proporcjonalność argumentów przemawiających za wprowadzeniem zróżnicowania** – chodzi tutaj o to, że "waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych";

² Orz. TK z 24 października 1989 r., K 6/89, OTK 1989, poz. 7.

³ Orz. TK z 11 lipca 2000 r., K 30/99, OTK ZU 2000/5, poz. 145.

⁴ Orz. TK z 6 kwietnia 1993, K 7/92, OTK 1993/1/7

⁵ uzas. orzecz. TK z 9.3.1988 r., U 7/87, OTK 1988, Nr 1, poz. i.

3. **istnienie konstytucyjnych argumentów za zróżnicowaniem** – każdorazowo argumentacja za zróżnicowaniem musi pozostawać w jakimś związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne potraktowanie podmiotów podobnych.⁶

W przedmiotowej sprawie, w/w kryteria w stosunku do art. 154 ust. 1 i 2 posw., nie zachodzą. W tej sytuacji, art. 32 ust 1 i 2 Konstytucji RP powinien stanowić właściwy wzorzec kontroli konstytucyjności w stosunku do art. 154 ust. 1i 2 posw.

W art. 154 ust 1 i 2 posw przyznane zostały nauczycielom akademickim uprawnienia do wypłaty im zasiłku chorobowego, opiekuńczego i macierzyńskiego. Temu właśnie m.in. służyło odwołanie w art. 154 ust. 2 posw do art. 92 kp, który w jego § 4 reguluje za jaki okres niezdolności do pracy z powodu choroby, pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia za pracę wypłacanego przez pracodawcę, a w jakim nabywa prawo do świadczeń wypłacanych przez ZUS. Dodatkowo, wykładnię taką potwierdza, również skreślenie art. 154 ust. 1 i 2 posw z dniem 01.10.2011 r. i poddanie nauczycieli akademickich wyłącznie regulacjom z art. 92 kp i ustawy z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 372 z późn. zm.).

W świetle powyższego, inna wykładnia ww. przepisu dokonana przez orzekające w niniejszej sprawie SO w C i SA w K oraz stanowiska SN, na które sądy te się powoływały, nie znajduje uzasadnienia. Dodatkowo jest ona właśnie dyskryminująca, zarówno dla podmiotu zatrudniającego nauczyciela akademickiego, jak i dla samych nauczycieli, na co właśnie zwrócił m.in. uwagę SO w C w uzasadnieniu swego wyroku. W przypadku takiej wykładni:

- uczelnia wyższa zatrudniająca nauczycieli akademickich byłaby zobowiązana do wypłacania nauczycielowi akademickiemu wynagrodzenia za cały czas jego usprawiedliwionej nieobecności w pracy, bez względu na to czym ta nieobecność jest spowodowana, gdy tymczasem inne zakłady pracy w przypadku np. choroby ich pracownika, zobowiązane są wypłacać mu wynagrodzenia za pracę jedynie przez 33 dni nieobecności w pracy z tego powodu, a przez pozostały czas tej nieobecności pracownik ten otrzymuje świadczenie z ZUS,
- niepubliczna uczelnia wyższa ww. wynagrodzenie za czas choroby wypłacałaby ze środków własnych, pochodzących z prowadzonej przez nią działalności, gdy tymczasem w przypadku wynagrodzeń wypłacanych przez uczelnie publiczne, jak również w przypadku świadczeń wypłacanych przez ZUS, środki na ten pochodzą ze skarbu państwa. W przypadku uczelni publicznych środki te pochodzą bowiem z dotacji na ten cel przewidzianych w ustawie budżetowej, a w przypadku ZUS, środki te pochodzą z gromadzonych przez ten podmiot składek stanowiących środki publiczne, oraz z dotacji

⁶ orzec. TK z 3.9.1996 r., K 10/96, OTK 1996, Nr 4, poz. 33

przekazywanych mu przez Skarb Państwa. Powoduje to jednocześnie obciążenie uczelni niepublicznych kosztami, które powinny być ponoszone przez Skarb Państwa.

- nauczyciele akademicy pomimo, że uzyskiwane przez nich wynagrodzenie jest w pełni oskładkowane, tj. są od niego odprowadzane składki na świadczenia chorobowe i macierzyńskie (tak jak w przypadku wszystkich innych pracowników), to nie mogą z tych świadczeń skorzystać. W ten sposób składki te przeznaczone są wyłącznie na świadczenia wypłacane innym pracownikom, a nauczyciele akademicy są ich płatnikami netto. Stanowi to nie tylko ich (nauczycieli akademickich) dyskryminację, ale również zasadę wzajemności świadczeń będącą fundamentem ubezpieczeń społecznych.

Nierówne traktowanie i dyskryminacyjny charakter wskazanego artykułu (art. 154 ust. 1 i 2 posw, wyrażają się m.in. w tym, że uczelnia niepubliczna, jako podmiot finansowany ze środków własnych, w myśl art. 154 posw, ponosi koszty zatrudnienia pracownika, także w okresie nie świadczenia przez niego pracy. W świetle ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, powodowało to obowiązek odprowadzania odpowiednich składek z wynagrodzenia pracownika, a co za tym idzie pokrywanie ich ze środków własnych w przypadku uczelni niepublicznych. W konsekwencji uczelnie niepubliczne ponosiły wyższe koszty działalności, niż uczelnie publiczne bądź „zwykli” pracodawcy. Częściowe zaspokajanie w ramach świadczeń pracowniczych potrzeb, które w systemie powszechnym należały do zakresu ubezpieczenia społecznego, uznać należy za kontrowersyjne, zwłaszcza w stosunku do nauczycieli akademickich uczelni niepublicznych, których wynagrodzenia nie pochodzą ze środków publicznych. Uregulowanie to stanowi właśnie naruszenie konstytucyjnej zasady równości wobec prawa i równego traktowania przez władze publiczne oraz zasady zakazu dyskryminacji.

Ponadto skoro nauczycielom akademickim nie przysługiwały świadczenia z ubezpieczeń społecznych, to powinni oni zostać zwolnieni z obowiązku odprowadzania na nie składek, bądź składki te powinny być odprowadzane w niższej wysokości. W innym wypadku stają się oni płatnikami „netto” tych składek, a to stanowi dyskryminację w stosunku do pozostałych pracowników, którzy odprowadzają takie same składki, ale za to mają prawo skorzystać np. z zasiłku chorobowego.

Niezgodność art. 154 ust 1 i 2 posw z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. W przypadku tego artykułu, z jednej strony ustanowiono obywatelskie prawo do zabezpieczenia społecznego, z drugiej zaś strony nałożono na Państwo obowiązek tworzenia takich rozwiązań ustawowych, które zapewniają pełną realizację konstytucyjnych praw obywatelskich. Szczegółów dotyczących zakresu i form ustalania prawa do zabezpieczenia społecznego Konstytucja nie określa, lecz odsyła w tym względzie do

postanowień ustawy. Zapewnienie zabezpieczenia społecznego stanowi w związku z tym zadanie władz państwowych. Art. 67 Konstytucji RP stanowi tu wzorzec konstytucyjny określający w sposób ogólny ramy zabezpieczenia społecznego, kierunki polityki państwa i jest adresowany głównie do organów prawodawczych.

Treścią prawa do zabezpieczenia społecznego jest zapewnienie obywatelom ochrony w razie niezdolności do pracy wskutek choroby, inwalidztwa lub osiągnięcia wieku emerytalnego. System ubezpieczeń w Polsce charakteryzuje się przede wszystkim zasadami: przymusowości ubezpieczeniowej, automatyzmu ubezpieczeniowego, zaufania społecznego.

Zasada przymusowości to brak swobody w podejmowaniu decyzji o nawiązaniu stosunku ubezpieczeniowego. Likwiduje ona, także ryzyko negatywnych skutków, jakie będą wiązały się z brakiem przezorności pracowników i wystąpieniem ewentualnej niezdolności do pracy.

Zasada automatyzmu natomiast zakłada, że przynależność ubezpieczonego następuje z chwilą podjęcia przez niego pracy, bez względu czy pracodawca zgłosił pracownika do odpowiedniej instytucji i czy została opłaconą składka.

Zasada zaufania wskazuje, że ubezpieczony skorzysta z prawa do zabezpieczenia społecznego po spełnieniu warunków prawem przewidzianych, po upływie określonego czasu bądź po wystąpieniu pewnego zdarzenia określonego jako ryzyko ubezpieczeniowe.

Ubezpieczenie jest świadczeniem realizowanym przez powołane do tego instytucje publiczne i prywatne. Prawo do tych świadczeń jest gwarantowane ustawowo, a w przypadku odmowy wypłaty tych świadczeń jednostka może ich dochodzić na drodze sądowej.⁷

Należy zauważyć, że przepis art. 67 ust. 1 Konstytucji wprowadza równy i powszechny dostęp do uzyskania świadczenia chorobowego, inwalidzkiego lub po osiągnięciu wieku emerytalnego. Skoro w przepisie tym nie ma ograniczenia podmiotowego, to każdy obywatel powinien mieć możliwość skorzystania z pomocy społecznej.

W przedmiotowej sprawie, zgodnie z interpretacją dokonaną przez SO w C i SA w K. , art. 154 ust. 1 i 2 posw w istocie pozbawia nauczycieli akademickich prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w przypadku choroby, macierzyństwa lub opieki. Powoduje to jednocześnie pozbawienie tej grupy społecznej opieki państwa w tym zakresie, przy jednoczesnym nie zwolnieniu jej z obowiązku składania się na takie ew. świadczenia (od wynagrodzenia za prace nauczycieli akademickich są odprowadzane składki na ubezpieczenia chorobowe w pełnej wysokości). Ponadto przepis ten, zgodnie z interpretacją dokonaną przez SO w C i SA w K , w przypadku nauczycieli akademickich zatrudnionych w niepublicznych uczelniach wyższych, obowiązek ich zabezpieczenia społecznego na wypadek np. choroby, został w istocie przeniesiony na podmioty prywatne (niepubliczną uczelnię wyższą), co jest oczywiście sprzeczne z ww. artykułem konstytucji. Wynagrodzenie za czas pozostawiania nauczyciela akademickiego na zwolnieniu spowodowanym chorobą jest bowiem w pełnym

⁷ Prawo do ubezpieczenia społecznego jest związane z systemem świadczeń obligatoryjnie związanych z pracą, o charakterze roszczeniowym, pokrywającym potrzeby wywołane przez zdarzenia losowe, m.in. takie jak choroba, starość, niezdolność do pracy. Orzeczenie TK z 22 sierpnia 1990 r., K 7/90, OTK 1986-1995/ t2/1990/5.

zakresie finansowane ze środków tej uczelni (podmiotu prywatnego), a nie – jak winno być zgodnie z ww. artykułem konstytucji – ze środków Skarbu Państwa i to bez jakichkolwiek uzasadnionych przyczyn.

Niezgodność art. 154 ust 1 i 2 posw z art. 84 Konstytucji RP.

Zgodnie z art. 84 Konstytucji, każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie. W tym artykule wprowadzony został zakaz uprzywilejowania podatkowego przez wyłączenie bądź ograniczenie obowiązku poniesienia podatku ze względu na indywidualne cechy jednostek lub bez uwzględnienia istotnych różnic uzasadniających odmienne traktowanie.⁸ Zasada powszechności opodatkowania łączy się z zasadą równości i sprawiedliwości. Należy to rozumieć jako jednakową powinność ponoszenia takich samych podatków przez wszystkie podmioty.

Zaznaczyć należy, że o ile wymienione wyżej orzecznictwo dotyczy zobowiązań podatkowych, to należy uznać je za aktualne, także do obowiązków związanych z uiszczaniem składek na ubezpieczenia społeczne. Zarówno bowiem podatki, jak i wspomniane składki są powszechnymi daninami publicznymi mieszczącymi się w zakresie zastosowania ww. art. 84 Konstytucji RP. Co za tym idzie, wszystkie podmioty powinny być obciążone po równo.

W związku z powyższym zauważyć należy, że w świetle art. 154 ust. 1 i 2 posw interpretowanego w ten sposób, że nauczycielom akademickim za czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy spowodowanej chorobą, macierzyństwem lub opieką, nie przysługuje prawo do odpowiedniego zasiłku, nauczyciele akademicy są jedyną grupą zawodową, której świadczenia te nie przysługują, pomimo obciążenia jej obowiązkiem uiszczania na ten cel składek. Jak już bowiem wskazano, wynagrodzenie za pracę nauczyciela akademickiego podlega dokładnie takim samym potrąceniom na ubezpieczenie społecznej, jak wynagrodzenie każdego innego pracownika. Zgodnie natomiast z ww. zasadą równości obciążeń publicznych skoro nauczycielom akademickim nie przysługują świadczenia chorobowe z ZUS, to nie powinny być od nich pobierane na ten cel składki. Jest to w istocie jedyna taka sytuacja w naszym systemie prawnym. Każdemu innemu podmiotowi, od którego odprowadzane są składki na ubezpieczenie chorobowe, przysługuje zasiłek chorobowy.

W tej sytuacji nałożenie na nauczycieli akademickich obowiązku odprowadzania od ich wynagrodzeń składek na ubezpieczenie zdrowotne, w sytuacji braku uprawnień do świadczeń z tego ubezpieczenia, uznać należy za nadmierne, nieproporcjonalne i dyskryminujące.

Niezgodność art. 154 ust 1 i 2 posw z art. 2 Konstytucji RP.

W art. 2 Konstytucji określono, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. Ustawodawca wprowadził w tym artykule do systemu prawnego trzy naczelne zasady – państwa prawnego, państwa demokratycznego i sprawiedliwości społecznej.

⁸ wyrok TK z 17 stycznia 2001 r., sygn. K 5/00, OTK Z.U. 2001, nr 1, poz. 2.

Państwo prawne w znaczeniu formalnym oznacza obowiązek przestrzegania prawa przez wszystkich jego adresatów, zarówno przez obywateli i organy państwowe. Organy państwowe powinny, natomiast działać w granicach i na podstawie przepisów prawa. Państwo prawne w połączeniu z określeniem "demokratyczne", utożsamiane jest natomiast z cechami ustrojowymi współczesnej demokracji, takimi jak zasada nadrzędności Konstytucji jako ustawy zasadniczej, zasada trójpodziału władzy, czy zasada niezależności sądów i niezawisłości sędziowskiej.

Jedną z podstawowych zasad przyzwoitej legislacji jest zasada ochrony zaufania obywatela do państwa, mająca wyraz w zapewnieniu jednostce bezpieczeństwa prawnego, m.in. poprzez *"umożliwienie jej decydowania o własnym postępowaniu w oparciu o pełną znajomość przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych (...) poszczególnych zachowań i zdarzeń"* (wyrok TK z dnia 25 czerwca 2002 r., K 45/01).

Art. 2 Konstytucji, formułujący zasadę demokratycznego państwa prawnego, nie przestaje jednak na określeniu, że RP jest takim państwem, stwierdza dodatkowo bowiem, że państwo ma "urzeczywistniać zasady sprawiedliwości społecznej". Takie brzmienie omawianego przepisu nawiązuje do koncepcji państwa opiekuńczego, które w swoich zadaniach musi uwzględnić element socjalny – państwo dba o obywateli, którzy nie są zdani sami na siebie.

TK zasadę sprawiedliwości społecznej oddziela od zasady państwa prawa. W wyrokach z: 12.07.2012 r. P 24/10, 19.12.2012 r. K 9/12 i 20.12.2012 r. K 28/11 uznał, że treść zasady sprawiedliwości społecznej jest ogólniejsza niż treść zasady równości. Wynikać ma z zasady sprawiedliwości społecznej zarówno nakaz równego traktowania podmiotów równych (w tym zakresie obie zasady pokrywają się ze sobą), jak i zakaz równego traktowania podmiotów nierównych, z czym związany jest obowiązek ochrony takich wartości, jak sprawiedliwość społeczna czy bezpieczeństwo socjalne.

W przedmiotowej sprawie, również te zasady nie zostały zrealizowane. Jak już bowiem wskazano przy okazji uwag dot. naruszenia art. 67 Konstytucji RP, z nieuzasadnionych przyczyn niepubliczne uczelnie wyższe obciążone zostały obowiązkami zabezpieczenia społecznego zatrudnianych przez nie nauczycieli i to pomimo, że obowiązki takie nie zostały nałożone na żaden inny podmiot prywatny. Co istotne, obowiązek taki nie został w istocie również nałożony na uczelnie publiczne. O ile bowiem do nich, również stosuje się art. 154 ust. 1 i 2 posw, to środki na wypłaty wynagrodzeń dla zatrudnianych przez nie nauczycieli akademickich pochodzą z przeznaczonych na ten cel dotacji od Skarbu Państwa, a nie – jak w przypadku uczelni prywatnych – ze środków własnych wypracowanych przez uczelnię w toku prowadzonej przez nią działalności.

W świetle powyższego za uzasadnione należy uznać, że art. 154 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 164, poz. 1365 ze zm.) i w jego brzmieniu obowiązującym do dnia 30.09.2011 r w zw. z art. 92 kp, interpretowane w ten sposób, że nauczycielowi akademickiemu za czas niezdolności do pracy z powodu choroby, w związku z macierzyństwem oraz w związku ze sprawowaniem opieki nad członkiem rodziny, przysługuje prawo jedynie do wynagrodzenia wypłacanego przez uczelnię wyższą (pracodawcę), a nie do wynagrodzenia i zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego, wymienionych w ustawie z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 372 z późn. zm.), tj. w sposób w jaki przepis

ten został zinterpretowany w niniejszej sprawie przez ww. SO w C. oraz SA w K, jest niezgodny, z art. 32 ust. 1 i 2 w zw. z art. 67 ust. 1, art. 84 oraz z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Od wyroku SA w K nie została wniesiona skarga kasacyjna do SN, albowiem nie przysługiwała ona zgodnie z art. 398² § 1 kpc. Pouczył o tym, także SA w K w doręczonym wyroku.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, stwierdzić należy, że niniejsza skarga jest konieczna i uzasadniona. Jednocześnie A w C zwraca uwagę, że pomimo uchylenia art. 154 ust. 1 i 2 posw w 2011 r., w przedmiotowej sprawie nie zachodzą przesłanki do umorzenia postępowania w trybie art. 59 ust. 1 pkt. 4 ustawy z 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. 2016, poz. 2072), gdyż jak wskazano w niniejszej skardze, przedmiotowy przepis do dziś stanowi podstawę do wyrokowania z naruszeniem konstytucyjnych praw i wolności obywateli.

Załączniki:

- 1) pełnomocnictwo z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej,
- 2) wyrok SO w C z .02.2017 r., sygn. akt .,
- 3) wyrok SA w K z dnia .07.2018 r., sygn. akt .,
- 4) pięć odpisów skargi konstytucyjnej wraz z załącznikami.

Pz-L&T/03
RADCA PRAWNY
Jacek Woźniak